

обхідно, щоб там знаходилась особа, яка проводитиме з ним попередній інструктаж, роз'яснюватиме правила внутрішнього розпорядку, контролюватиме та забезпечуватиме належне виконання засудженим його обов'язків. На даному етапі впровадження такого виду покарань існують проблеми обчислення відпрацьованих годин, оскільки інспектор кримінально-виконавчої інспекції не в змозі контролювати кожного засудженого, а таблиць відпрацьованих годин є, так би мовити, формальним свідченням відпрацьованого часу, хоча і містить підписи уповноваженої особи та скріплюється відповідними печатками.

Узагальнюючи вищевикладене, можливо дійти таких висновків:

1. Проведений аналіз практики застосування покарань у виді громадських робіт свідчить про неготовність судів та органів місцевого самоврядування до практичної реалізації такого покарання.

2. На даному етапі виконання громадських робіт існують деякі проблеми, які необхідно вирішувати спільними зусиллями науковців і практичних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гура Р.М. Виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 /НЮАУ ім. Я. Мудрого. –Харків, 2003. –20 с.

2. Общественные работы как альтернатива тюремному заключению. /Penal Reform International. -Донецк: «Донецкий мемориал», 2003. -26 с.

3. Богатирьов І.Г. Нові види покарань в Україні як альтернатива позбавленню волі (проблеми і перспективи) // Держава і право: Збірник наук. праць. Юридичні і політичні науки. -2004. –Вип.23. –С.447-450.

4. Павленко В.Г. Громадські роботи в системі покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: загальна характеристика та шляхи вдосконалення // Право України. – 2003. -№ 11. –С.115-117.

Надійшла до редколегії 26.01.2006

ХАЛИМОН С.И. НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ И ИСПОЛНЕНИЯ НАКАЗАНИЯ В ВИДЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ РАБОТ (ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ)

Рассмотрена теория и практика осуществления криминально-исполнительной инспекцией наказания в виде общественных работ, проблемы и пути их решения в Украине; исследованы положительные и негативные аспекты и практика их осуществления за границей.

HALIMON S.I. SOME PROBLEMS OF APPLICATION AND EXECUTION OF PUNISHMENT AS PUBLIC WORKS (PERSPECTIVE QUESTIONS OF THE THEORY AND PRACTICE)

The theory and practice of realization by criminal-executive inspection of punishment as public works, problems and ways of their decision to Ukraine is considered; positive both negative aspects and practice of their realization abroad are investigated.

Л.Ю. ЯРЕСЬКО

Запорізький юридичний інститут

УДК 343.342+343.102-057.36

ПРОБЛЕМИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАРАЖЕННЯМ ВІЛ-ІНФЕКЦІЄЮ ТА СНІДОМ¹

Розглянуті проблеми, з якими стикаються органи внутрішніх справ при розслідуванні злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією та СНІД.

Зараження венеричними хворобами, ВІЛ-інфекцією та СНІДОМ, згідно з Кримінальним Кодексом України, є різновидом тілесних ушкоджень. Аналіз дисертаційних

досліджень, які присвячені проблемі криміналістичної методики в СРСР 1938-1992 року, проведений А.В. Іщенко, І.П. Красноком, В.В. Матвієнко, свідчить про те, що методиці розслідування злочинів проти особи присвячено лише 40 дисертаційних робіт, зокрема в Україні з 1938 по 1993 роки ця проблема розглянута лише в 4 дисертацій-

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. юрид. наук Сергій М.О. (ЗЮІ МВС України).

них роботах [1, с.355]. Методика розслідування злочинів проти особи висвітлювалася переважно у роботах, присвячених боротьбі із вбивствами [2] та використанню мікрооб'єктів у розслідуванні [3]. У зв'язку з тим, що стаття Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за зараження ВІЛ-інфекцією та СНІДом, є відносно новою, дана тема зовсім не була досліджена з точки зору криміналістики². Ця проблема розглядалася лише в кримінальному праві та в кримінології такими науковцями, як І.Л. Бичковим, М.С. Ісаєвим³, Ю.В. Александровим [4], І.С. Вікторовим [5], О.М. Джужею [6].

Тому мета статті полягає в висвітленні проблем, з якими стикаються органи внутрішніх справ при розслідуванні злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією та СНІДом, венеричними хворобами, та надані пропозиції щодо їх вирішення. Саме в цьому міститься також її наукова новизна.

У теорії та практиці розкриття та розслідування злочинів, передбачених статтями 130 та 133 Кримінального кодексу України, склалася дуже складна ситуація. В підручниках із криміналістики, які є сьогодні, методика розслідування цих злочинів не розкривається взагалі. А на нашу думку, ці злочини повинні викликати стурбованість як у правознавців, медичних працівників, так і у громадянськості. Зазначимо, що значна кількість цих злочинів є латентною, що, в свою чергу, "ускладнює роботу органів внутрішніх справ, негативно впливає на авторитет та об'єктивність судочинства, демократичні основи суспільства" [1, с.266]. Це ще раз свідчить про необхідність методики розслідування злочинів, пов'язаних з розповсюдженням і зараженням венеричними хворобами, ВІЛ-інфекцією та СНІДом.

В Україні перші випадки ВІЛ-інфікування були зареєстровані в 1987 році після проведення широкомасштабного обстеження населення на антигіла до ВІЛ. На той час було виявлено 6 ВІЛ-інфікованих жителів України та 75 іноземних громадян. З кожним роком кількість ВІЛ-інфікованих осіб збільшувалась. Особливе розповсюдження інфекції припало на 1997 рік. На 1.08.2004 року по офіційним даним нараховувалось понад 69239 (з них 7487 дітей) ВІЛ-інфікованих осіб та діагностовано СНІД у 7425 дорослих і 259 дітей, із них 4570 померло⁴. Такому розповсюдженню інфекції сприяють наступні фактори:

- 1) стрімке розповсюдження ВІЛ-інфекції серед ін'єкційних наркоманів;
- 2) невпорядковані статеві зв'язки;
- 3) переважна кількість ВІЛ-інфікованих осіб та осіб, які хворіють на інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом, знаходяться в працездатному та репродук-

тивному віку;

- 4) розповсюдження комерційного сексу;
- 5) статеві контакти без захищаючих засобів;
- 6) бурхливе розповсюдження ВІЛ-інфекції в виправно-трудових установах і в місцях ув'язнення.

Сьогодні не існує жодної країни, де б медичні працівники самостійно справилися з епідемією цього важкого захворювання. Реальна задача, яку можуть ставити перед собою органи охорони здоров'я країни, області, населеного пункту - це зниження темпів росту епідемії. Тому, проблема ВІЛ-інфекції та СНІДу - це, насамперед, політична, юридична і соціальна проблема суспільства.

Юридичний аспект проблеми ми бачимо в непогодженості норм кримінального законодавства і законодавства, що регулює питання суспільної охорони здоров'я. Лікарі виражають своє обурення бездіяльністю законодавчих органів: "наші політики всупереч науковим положенням і медичній практиці, розпорядилися лікувати хворих на СНІД у звичайних лікувальних стаціонарах і знаходиться в пологових будинках зі здоровими породіллями, ВІЛ-інфіковані діти навчаються у школі зі здоровими дітьми. Навіть хворі дизентерією обов'язково ізолюються і лікуються в інфекційних лікарнях, а от при такій надзвичайно небезпечній і контагіозній інфекції, як ВІЛ/СНІД, ВІЛ-інфіковані і хворі на СНІД сьогодні лікуються в звичайних стаціонарах для звичайних соматичних захворювань - кращого способу для масового поширення і надійного зараження ВІЛ-інфекцією важко придумати" [7].

Крім того, незважаючи на те, що у нас встановлено кримінальну відповідальність за зараження венеричними хворобами та СНІДом, сьогодні групою ризику стало все населення країни, але обстежити всю популяцію неможливо. Тому усім ясно, що лікування ВІЛ-інфекції та СНІДу, а також розробка методів попередження поширення захворювання - це питання нашої національної безпеки. Саме тому ми звернулися до даної проблеми.

В попередженні розповсюдження даних хвороб органам внутрішніх справ належить одне з перших місць. Їх роль особливо збільшилася в зв'язку із ростом кількості ВІЛ-інфікованих, хворих на СНІД, а також осіб, які вживають наркотики та займаються комерційним сексом і становлять групу ризику. Необхідність залучення міліції до роботи з профілактики ВІЛ-інфекції декларована у Національній програмі профілактики ВІЛ/СНІД на 2004-2007 роки.

Значну частину роботи по боротьбі з розповсюдженням венеричних хвороб та ВІЛ-інфекції виконують дільничні інспектори, працівники карного розшуку, дізнавачі та слідчі. Важливим моментом у роботі, яка проводиться, є забезпечення постійної взаємодії всіх служб органів внутрішніх справ на підставі скоординованих планів спільної роботи.

Відділи карного розшуку, внаслідок оперативної поінформованості, є головною ланкою в боротьбі з даними злочинами. Дільничні інспектори знаходяться в постійному контакті з населенням і тому вони повинні виявляти осіб, які займаються комерційним сексом, вживають наркотичні засоби тощо.

Одним із обов'язків міліції є утримання окремого пра-

² У якості довідки: Кримінальний кодекс УРСР від 1960 року було доповнено згідно з Указом ПВР № 4981-11 від 25.11.1987 р.; в редакції Закону № 1974-12 від 12.12.1991 р. статтею 108² "Зараження вірусом імунодефіциту людини".

³ У 1931 році було видано І.Л. Бичковим і М.С. Ісаєвим брошуру, присвячену боротьбі з венеричними хворобами - *цит.* за [5, с.4].

⁴ За офіційними даними було зареєстровано 8934 особи. Крім того, І. Пидіаєв на європейській конференції у Вільносі презентував політику України з боротьби зі ВІЛ/СНІДом // Подробности от 17.09.2004. -URL: <http://www.podrobnosti.ua>.

вопорушника і інших осіб від забороненої поведінки в майбутньому. Але сьогодні, в зв'язку із змінами в нашому законодавстві, робота працівників органів внутрішніх справ по попередженню і розслідуванню зараження як венеричними хворобами, так і ВІЛ-інфекцією ускладнилася. Це пов'язано з тим, що раніше органи охорони здоров'я обов'язково повідомляли правоохоронні органи про особу, яка хворіла на венеричне захворювання⁵, але зараз, з внесенням змін до Закону України "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення" [8] та згідно зі ст.132 Кримінального кодексу України [9] і інших нормативних актів⁶, заборонено розголошення відомостей про хворих на СНІД, облік, реєстрація ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД громадян та медичний нагляд за ними повинні здійснюватися з дотриманням принципів конфіденційності та поваги до особистих прав і свобод людини. Таким чином, законодавці змусили лікарів зберігати таємницю, навіть якщо ця людина може заразити інших, встановивши за розголошення кримінальну відповідальність. Крім того, зміни в законодавстві автоматично анулювали методику виявлення правопорушника. На нашу думку, намагаючись виробити нормативні акти, які б відповідали вимогам демократичної держави, наші законодавці створили замкнуте коло. Тому подальше розповсюдження інфекції, в першу чергу, залежить від свідомості, совісті та право-слухняності громадянина, що є ВІЛ-інфікованим або хворіє на СНІД, чи венеричну хворобу.

Також робота органів внутрішніх справ по попередженню і розслідуванню злочинів, пов'язаних з зараженням венеричними хворобами, ВІЛ-інфекцією та СНІДу ускладнюється тим, що багато працівників не мають правильних уявлень про характер даних хвороб, їх ознаки і способи розповсюдження, а також тим, що в учбових закладах не надають відповідної підготовки по боротьбі з їх розповсюдженням.

Аналіз слідчої і судової практики свідчить про низьке виявлення та розкриття злочинів означеної категорії у порівнянні з іншими злочинами. Ми гадаємо, це пов'язано з тим, що у криміналістичній практиці та літературі до сьогодні не розроблено методику розслідування, розкриття та попередження злочинів, пов'язаних з зараженням венеричними хворобами, ВІЛ-інфекцією та СНІДом. При розслідуванні даних злочинів органи внутрішніх справ

використовують методику розслідування злочинів проти життя і здоров'я особи, але вона не сприяє швидкому і повному розкриттю злочинів. Тому наше подальше завдання полягає в проведенні наукового дослідження і розробці криміналістичної характеристики і проблем методики розслідування злочинів, пов'язаних з зараженням венеричними хворобами, ВІЛ-інфекцією та СНІДом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іщенко А.В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень /За ред. І.П. Красюка. -К.: Нац. акад. внутр. справ України. 2003. -359 с.
2. Колмаков В.П. Методика расследования дел об убийствах с расчленением трупа: Автореф. дис... докт. юрид. наук. -Харьков, 1962.
3. Кириченко А.А. Классификация микрообъектов и их значение при расследовании преступлении против личности: Автореф. дис... канд. юрид. наук. -К., 1992.
4. Александров Ю.В. Борьба органов внутренних дел с распространением венерических заболеваний. -К.: РИО МВД УССР, 1974. -166 с.
5. Викторов И.С. Уголовно-правовая ответственность за распространение венерических заболеваний (уголовно-правовое и криминологическое исследование) /Под ред. И.С. Ноя. -Саратов: Изд-во Саратовск. ун-та «Полиграфист», 1980. -111 с.
6. Джуца О.М. Актуальные проблемы борьбы со СПИДом (уголовно-правовой и криминологические аспекты). -Киев: НИИРИО КВШ МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, 1991. -72 с.
7. Хромов В.И, Молодцов А.А., Фарафонов Д.С., Ханджин Б.М. Крик со дна пропасти // Советская Россия. -№ 116. -16.10.2003.
8. Закон України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення» від 12.12.1991 р. // ВВР України. -1992. -№ 11. -Ст.152.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5.04.2001 р. /За ред. М.І.Мельника, М.І. Хавронюка. -К.: А.С.К., 2001. -1104 с.

Надійшла до редколегії 05.08.2005

ЯРЕСЬКО Л.Ю. ПРОБЛЕМЫ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ЗАРАЖЕНИЕМ ВИЧ-ИНФЕКЦИЕЙ И СПИД

Рассмотрены проблемы, с которыми сталкиваются органы внутренних дел при расследовании преступлений, связанных с заражением ВИЧ-инфекцией и СПИД.

JARES'KO L.JU. PROBLEM OF LAW-ENFORCEMENT ORGANS AT INVESTIGATION OF THE CRIMES CONNECTED TO INFECTION BY THE HIV-INFECTION AND AIDS

Problems with which law-enforcement organs collide at investigation of the crimes connected to infection by the HIV-infection and AIDS are considered.

⁵ Згідно з п.6 Постанови Кабінетів Міністрів України "Про стан виконання Комплексної програми профілактики злочинності на 2001-2005 роки" від 17.08.2002 року № 1120 та Наказу Міністерства Охорони Здоров'я, МВС України "Про порядок інформування органами охорони здоров'я органів внутрішніх справ про осіб, хворих на ВІЛ-інфекцію/СНІД, і джерела поширення цієї небезпечної хвороби в Україні" від 23.01.2003 року № 25/62. -URL: www.rada.kiev.ua.

⁶ Наприклад, наказ Міністерства охорони здоров'я, МВС України від 06.07.2004 р., № 330/644.